

Subjekt - pojem a „model“

Nejsem principiálně proti konstrukcím, ale jsem proti nevhodným konstrukcím. Chceme-li ustavit pojem „subjektu“, není jiné cesty než konstruovat zároveň příslušný intencionální non-objekt. To znamená, že nesmíme dělat ze subjektu objekt, abychom jej mohli myšlenkově uchopit (pojmut), neboť subjekt je nutno – od jisté doby – chápat jako non-objekt, tj. chápat, že je něčím, co nemůže být uchopeno jako objekt. Když přijmeme toto hledisko, naprosto z toho nevyplývá, že jsme skoncovali s každou racionalitou; znamená to jen, že jsme se kriticky vymezili mezi jedním, někdy sice užitečným, ale pro vážnou myšlenkovou práci nepoužitelným druhem racionality, totiž s tzv. předmětným myšlením. Nutnost neškrtnout pojem „subjektu“ jako neřádný pojem či dokonce jako pouhou konfúzní myšlenku („představu“, jak to formuluje Kant) nám ukládá velmi závažný úkol, totiž ustavit a upevnit způsob myšlení, který z nepředmětných skutečností (nebo stránek konkrétních skutečností) jakoby „dělá“ předměty (objekty), a pokud to nejde, prohlásí je za lidské výmysly nebo omyly. Základním rysem (schopností) nového způsobu myšlení musí tedy být práce s pojmy, jež nejsou výhradně spjaty s intencionálními předměty (objekty), nýbrž jež mohou být rovněž spjaty s intencionálními nepředměty (ať už ryzími nepředměty nebo takovými, které mají vedle nepředmětné stránky také stránku předmětnou). Myšlenková práce s takovými nepředměty (a nepředmětnostmi) však nebude v prvních krocích o nic snadnější, než jakou známe z historie prvních kroků předmětného (zpředmětňujícího) pojmového myšlení ve starém Řecku a potom v následujících staletích. Proto musí být takové nové myšlenkové přístupy a postupy natrénovány na myšlenkových modelech, v zásadních parametrech odlišných od modelů geometrických, jimiž bylo filosofické myšlení tak dlouho inspirováno.

(Písek, 031105-1.)